

(המשך מעמוד 31)

שמעו מסוג זה, מצד איש-אופוזיציה שאינו מחייב את הממשלה, יכול לא פעם להביא תועלת רבה. ההיסטוריה הבריטית מלאה דוגמות לכך. משום כך הבהיר לי רבין שהוא מתנגד לחלוטין לתפיסתי, אך אינו מתנגד להמשך המגעים. הוא הסכים לכך שאספר לו מדי פעם ("לספר" להבדיל מ"לדווח") על תוכן השיחות. הרעיונות שעלו בהן וההערות שהתגבשו, כך עשיתי.

לפחות פעם אחת הבאתי לרבין שדר-בעליפה חשוב מצמרת אש"ף. הוא דחה אותו מכל וכל. אך אין ספק כי מגעים אלה עזרו להשלים את תמונתו של ראש-הממשלה על המתרחש בצד השני, על האופציות הקיימות ועל הכוחות הפועלים בשטח. הודעתי לבעלי-שיחי שאני מספר על-כך לראש-ממשלתי.

כל עוד גיהלתי את המגעים לבני, לא ידעו על כך אלא חציית-ריסר אנשים בישראל, והסוד נשמר. במהלך 1976 התרחבו המגעים, קמה המועצה הישראלית למען שלום ישראל-פלסטין, משני הצדדים התרחב מעגל הנפגשים, והיקף הנושאים שנדונו גדל. והנה, לפתע, התפוצץ כל העניין.

מישהו העביר את החומר לידי שלמה נקדימון, איש ידיעות אחרונות, כיום יועץ-התיקורת של מנחם בגין. לא זה בלבד שפורסמו פרטים על המגעים, תוך סיכון חייהם של בעלי-שיחתינו (ואכן, סעיד המאמי נרצח כעבור זמן על-ידי המודיעין העיראקי, בגלל שיחותיו עימי). אלא שהדבר כולו הוגש לקורא בצורה שנועדה לערב את יצחק רבין במהלך בלתי-פיוולארי. הטיסום יצר את הרושם כאילו פעלנו בשמו של רבין ובשליחותו. משמע שרבין מקיים מאחרי הגב מגעים עם אש"ף, שתואר אז — ועדיין מתואר כיום — כמיפלטת שטנית.

היה זה מוהרץ אופייני. רבין הישמץ והוכפש, מכיון יכולת להגיב.

רבין ופרס ליד שולחן-הממשלה בכנסת
דקירה אחרי שריטה אחרי מכה

לא הוטחה נגדו האשמה ברורה, שאפשר היה להתייחס אליה. הכל נאמר בשפת רמזים, שהשאינו מישקע כרב הקורא.

אין לי שמץ של ספק בכך שהגילויים נבעו מלישכתו של פרס, וכי פרס שמע על העניין בתוקף תפקידו, כשרה-ביטחון, מדיווחים של שרותי-הביטחון (אשר ידעו, כמוכן, על כל העניין מתחילתו, מכיוון שלא הסתרתי מהם דבר). פרשה זו היתה רק אחת ממאות, שאירעו באותן שנים, ושכוזן באו להוסיף פצע קטן לפצעים שכיסו את גוף שירותנו של רבין — עוד דקירה, עוד שריטה, עוד מעיכה, עוד מורסה.

פרשת עופר

יש לרקע זה יש להבין גם את פרשת אברהם עופר, אשר רבין מקדיש לה פרק בסיפורו.

דבריו על נושא זה הם אמת. אמת סובייקטיבית. כך ראה הוא את הדברים, ולא את הכד הוא ידע.

מכיוון שהייתי מעורב מאד בפרשה זו, הנה כמה ארות: ערב מסירת התפקיד של נגיד בנק ישראל לידי אשר ידלין, פירסמו סידרת-גילויים על מעשיו של האיש, פרי חקירתו של יגאל לביב. עד כמה שידוע לי, לא בא שום חומר מדי שימעות פרס או אנשיו. הוא הופתע כמו רבין עצמו.

בעיקבות גילוינו, פתח היועץ המישפטי לממשלה, אהרון ברק, בחקירה, הורה להגיש כתב-אישום.

בשיא פרשת ידלין, התחלנו בפירסום סדרה על אברהם עופר, שהיה שייך לאותו החוג במיפלה, גם כאן באנו בשורה של גילויים מפורטים, פרי חקירתו של יגאל לביב. גם הפעם לא שום חומר מחוגנו של פרס.

לקראת סוף 1976 הזמין אותי רבין לשיחה בביתו (שבו גר עתה מנחם בגין) לעת ערב. דיברנו ביחידות במשך כמה שעות על נושאים רבים — החל במגעים האחרונים שלי עם הפלסטינים וכלה באופיו של שימעות פרס.

לפתע הציג לי שאלה פשוטה: "האם החלטת לחסר את כל היונים במיפלה-העבודה, בזה אחר זה?"

הוא הזכיר לי — אף שלא היה צורך בכך — שעופר ממלא תפקיד חשוב בחוגים היוניים התומכים בממשלת-רבין, ושאליהם השתייך גם ידלין, לדבריו, שירתו גילויי העולם הזה, שלא בכוונה, את המערכה של אויבי רבין, להפלת שילטונו.

אמרתי לו שאין לי ריב אישי עם עופר, אדם סימפטי שחיבתו מאד, ושאיני שיתפתי עימו לא פעם פעולה בכנסת. אני גם הערכתי אותו כאיש מתון וכבעל גישה שקולה לענייני השלום. אולם, הוספתי, איני יכול להשלים עם גילויי-שחיתות, גם כשמעורבים בה אנשים בעלי דיעות פוליטיות חיוביות. הוספתי כי עיקר הטענות נגד עופר אינן על רקע של שחיתות אישית, אלא של שחיתות מיפלתית — העלמת כספים והעברתם למיפלה-העבודה.

בעיקבות שיחה זו התקשר עופר עם ידידי אמנון זיכרונני, שעימו התיידד עופר בכנסת, והציע פגישה משולשת. הנחתי שהוא פעל לפי עצתו של רבין. פגישה זו נערכה בביתו של זיכרונני.

למרות הנסיבות, היא היתה ידידותית ביותר, מתחילתה ועד סופה. לא קיבלתי את הרושם שעופר מדוכ או נואש. שוחחנו על נושאים רבים שבשטח מומחיותו של עופר.

זכרני שהוא חזה חזות קשה למערך, אך לא העלה על דעתו את נפילתו. כמו רבין, הוא בו לייגאל ידלין, אך חזה נכונה את הישגו בבחירות. הוא טען כי שום מועמד של מיפלה-העבודה לא יצליח נגד שלמה (צ"צ) להט.

רק לאחר מכן דיברנו על עניינו. הוא העלה כמה מן הפרשות שפירסמנו, וביקש להוכיח כי יש להן הסברים כשרים. כמה מהדברים הכחיש, כמה מהם אישר בגירסה משלו. מכיוון שיגאל לביב לא נכח (שמרנו על הפגישה בסוד כמנס), לא ערכנו בירור.

בעיקר עמד עופר על כך שאם הוא יושבר, ויהרם שילטונו של רבין, פרס יעלה לשלטון, ובראש המדינה יעמוד שילטון בלתי-אחראי. הצעתי לו הצעה פשוטה: עמודי העולם הזה פתוחים לפניו, הוא יכול להשיב בהם על כל הטענות שפירסמנו, אחת לאחת, בלי הגבלה. אם יש לו הסברים סבירים להן, בוודאי ישכנע את הציבור.

עופר קיבל את הדברים עקרונית, אך אמר שעליו להתייעץ עם עורכי-הדין שלו ולהכין את הדברים בקפידה. נפרדנו בהרגשה שרווח לנו ושמצאה דרך לטיפול נאות ומוסכם בפרשה.

לא ראיתיו עוד. כעבור ימים מעטים שנה יר בנפשו.

אין לי הסבר למעשה, אלא על רקע היחסים הפנימיים במיפלה, והתחושה שחבריו בגדו בו.

את הצד השני של המטבע מספק רבין בסיפורו. ליבו מר על אהרון ברק. נדמה לי שכאן אין רבין צודק. ברק ידע דברים שלא היו ידועים לרבין, ושהיועץ המישפטי היה מגוע מלספר עליהם לראש-הממשלה. למשל, כי אחד העדים בפרשת ידלין גילה לחוקריו פרשה שבה העלים עופר כמה מיליוני לירות, כדי להעבירם לקופת-הבחירות של המיפלה. אך אין לי ספק כי רבין כותב את הדברים כפי שהוא ראה אותם וחש בהם, ושהוא כן דבריו.

אין לי גם ספק בכך ששימעות פרס ניצל את הפרשות עד תום להפלת רבין, אף שלא יום אותן.

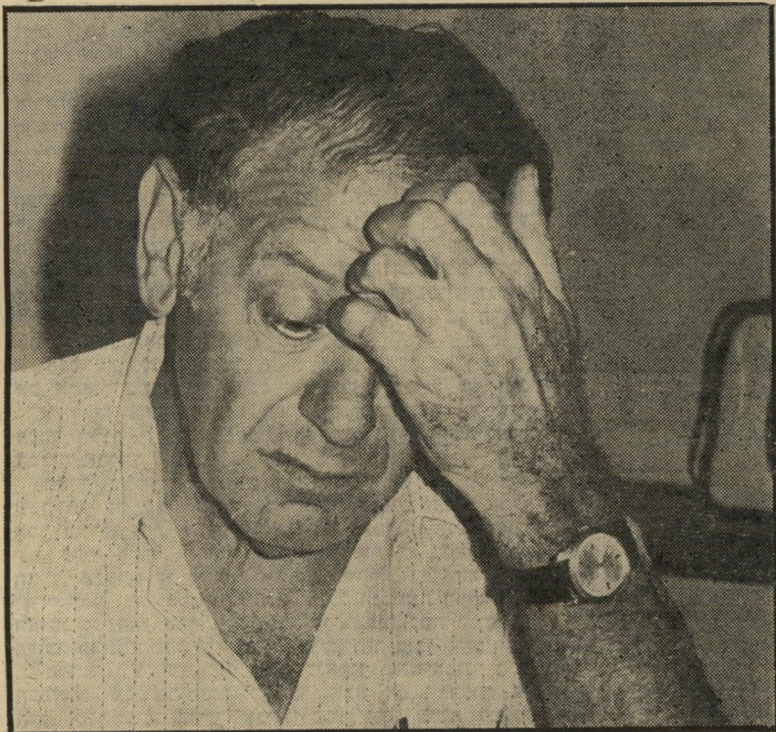
בעיני רבין הצטרפו כל הפרשות האלה — פרשת ההדלפות הארי סיות, פרשת עופר, ולאחר מכן פרשת חשבון-הכנס האמריקאי — לפרשה גדולה אחת, שבמרכזה עמד שימעות פרס.

עקרים ונחשים

אדם ציני יכול לאמר: דווקא תיאור זה מוכיח כי פרס צריך להיות ראש-הממשלה, ולא רבין.

הפוליטיקה היא מאורת-נחשים ועקרים, ומי שאינו עקרב או נחש — אל ייכנס למאורה זו. בכל מערכת פוליטית יש אינטריות בלתי-ספור, אנשים שאפתנים ממתנים זה לזה מאחרי פינות, ומנצח זה שאינו בוחל בשום אמצעי.

גם מי שאינו ציני עד כדי כך יכול לטעון כי רבין אשם בעצמו במצב שנוצר.

אברהם עופר ז"ל

פגישה אחרי שיחה אחרי פירסום

כאשר עמד על טיב היחסים בינו ורבין שרה-ביטחון שלו, היה צריך לפטר אותו מן הממשלה, ולוא במחיר נפילת ממשלתו. רבין עצמו התלונן פעם, באוזני, על כי אין לראש-הממשלה בישראל הסמכות לפטר שרים, אלא בדרך של התפטרות הממשלה כולה. אילו רצה לפטר את פרס, היה צריך להתפטר ולהניח למיפלה לבחור מחדש בין השניים, אחת ולתמיד.

ערב מיבצע-סיני לא היסס דויד בן-גוריון לתבוע ממש שרת להתפטר, בידעו כי שרת עשוי היה להתנגד למיבצע. יתכן שכך היה צריך לנהוג גם רבין.

אך רבין ידע כי פרס אינו שרת. שרת התפטר בשקט, סתם את פיו וסיפר רק ליומנו הסודי עד כמה נעלב מיחסם הבוגדני של חבריו, ובראשם גולדה מאיר, אשר ירשו אותו בעודו בחיים.

המאבק עם פרס היה בוודאי מתנהג בצורה מוזוהמת יותר, והוא היה עקוב לסכן את המיפלה.

יכול מישוהו לטעון, שאילו היה שילטונו של רבין שילטון חזק, בעל תנופה ויוזמה, לא יכול היה פרס לפגוע בו. עצם פעולתו של פרס להפלת ראש-הממשלה היתה סימן לחולשת השילטון.

יש מידה של אמת בכל הטענות האלה, והיסטוריון-המהר יסיק מסקנות כאוות-נפשו. אך מבחינת ההרגשה הסובייקטיבית של רבין, כל זה אינו משנה דבר. כאשר נאלץ להתפטר, בעיקבות אינטריגה שנגעה לעניין של מה-יבכך (ראה מיסגרת), חש רבין כי פרס גם רצה וגם ירש אותו. יתר על כן: הוא גם האמין כי פעולתו של פרס היא שהביאה לנפילת המערך כולו, ולעליית הליכוד לשילטון. בבואו לכרות את הענף שעליו ישב רבין, כרת פרס בטעות את העץ כולו.